

Qırmızı ordunun törəttdiyi Qara Yanvar

Üstündən 33 il keçsə də, o gecənin dəhşətini, vəhşətini heç kim unuda bilmir. Həmin gecə, 1920-ci ildə olduğu kimi, azadlığımıza silah tuşlanmışdı. Ruhumuzu öldürmək istəyirdilər. Məqsəd gözümüzü qorxutmaq idi. Gecənin sakitliyini havada uçan güllə səsləri, bir də qanına boyanaraq torpağın üstə uzanmış insanların ərsə qalxan ah-nalə səsləri pozurdu.

Bakı küçələrində günahsız övladlarımızı qətlə yetirən təkçə sovet əsgərinin gülləsi deyildi. Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin baş katibi Mixail Qorbaçovun məkri, qəzəbi, illərdir torpaqlarımızı əllərinə keçirmək istəyən ermənilərin hiyləsi, kələyi, pis niyyəti idi.

20 Yanvara gedən yol Mixail Qorbaçovun SSRİ rəhbərliyinə gəlməsi ilə başlamışdı. Qorbaçovu hakimiyyətə erməni mafiyası gətirmişdi. Ona görə də onları başına yağmışdı, onların dedikləri ilə oturub-dururdu. Niyyətini həyata keçirmək üçün qarşısındakı maneə xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyev idi. O da SSRİ rəhbərliyində tutduğu yüksək vəzifədən uzaqlaşandan sonra əl-qolu açılmışdı. Qarabağı ermənilərə vermək üçün əlinə fürsət düşdüyünü zənn edirdi.

Amma xalq küçələrə çıxdı. Ortaya iradə qoyuldu. "Ölirik, torpağımızı düşməmə vermərik" dedi. Xalqın iradəsi, birliyi "sovet rəhbəri"ni, ermənilərin dostunu qəzəbləndirdi. Ona etiraz edən xalqa gözdağı vermək, qorxutmaq niyyətinə düşdü. Xalqımızın ipə-sapa yatımlı, sözbəxan olmaması Qorbaçovu qəzəbləndirdi. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə SSRİ Müdafiə Nazirliyi, Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi və Daxili İşlər Nazirliyinin qoşun hissələrini Bakıya və Azərbaycanın bir neçə rayonu-na yeritdi. Azərbaycana göndə-

rilən ordu hissələrinin tərkibinə Stavropoldan, Rostovdan, Krasnodardan səfərbər edilmiş erməni zabit və əsgərləri, hərbi məktəblərdə təhsil alan erməni kursantları da cəlb edilmişdi. 1990-cı il yanvarın ortalarında SSRİ Müdafiə və Daxili İşlər nazirliklərinin, habelə başqa xüsusi təyinatlı hərbi birləşmələrin 66 min nəfərdən çox əsgər və zabiti Bakı şəhərinə gətirilərək Qala və Nasosni aerodromlarında, respublika stadionunda, Salyan kazarmasında yerləşdirilmişdi.

Fövqəladə vəziyyətin yanvarın 20-də saat 00-da tətbiq edilməsinə baxmayaraq, qoşun hissələri yanvarın 19-da saat 21-dən əhaliyə heç bir xəbərdarlıq edilmədən Türkan-Qala tərəfdən şəhərə yeridildi. İş o yerə gəlib çatmışdı ki, "Bakı əməliyyatı"na rəhbərliyi birbaşa SSRİ müdafiə naziri Dmitri Yazov, SSRİ daxili işlər naziri Vadim Bakatin, SSRİ DTK sədrinin müavini Filip Babkov həyata keçirirdilər.

Onlar Bakıya "sakitlik" yaratmağa, "asayışı bərpa" etməyə gəlmədiklərini, qəzəzlə, fitnə ilə, sifarişlə gəldiklərini elə ilk anda göstərdilər. Fövqəladə vəziyyətin tətbiqi əhaliyə elan olunadək qatillər Bakıda 82 nəfəri amansızcasına qətlə yetirib, 20 nəfəri ölümcül yaraladılar. Yalnız kütləvi insan qırğını törədildikdən sonra - yəni 20 Yanvar 1990-cı il səhər saat 5.30-da radio vasitəsilə Bakı şəhər komendan-

tı V.Dubinyak fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi edildiyi barədə rəsmi məlumatı efirə verdi.

Dinc əhalini ağır texnikadan və müxtəlif tipli silahlardan atəşə tutaraq kütləvi qırğınlar törətdilər. İnsanlar evlərində, eyvanlarında, hüyətlərində, küçə qapılarının ağzında amansızlıqla qətlə yetirildilər. Yaralıları daşımağa gələn təcili yardım maşınları atəşə tutuldu. O gecə xəstəxanaların da işığı söndürüldü. Bakı küçələri qan gölüne döndü.

Qanlı Yanvar günündən sonra da fəvqəladə vəziyyətin elan olunmadığı rayonlarda yanvarın 25-də Neftçələrdə, yanvarın 26-da Lənkəranda 8 nəfər qətlə yetirildi. Ümumilikdə respublikada 147 nəfər öldürüldü, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs olundu. 200 ev və mənzil, 80 avtomaşın, o cümlədən təcili yardım maşınları, dövlət əmlakı və şəxsi əmlak məhv edildi. Dövlət, ictimai və şəxsi əmlaka həmin dövrün qiymətləri ilə 5 milyon 637 min rubl dəyərinə maddi ziyan vuruldu.

O gecə Qorbaçov azadlıq eşqimizi öldürmək istəyirdi. Ona görə də ömrində olanlara azərbaycanlılarla daha amansız davranmağı əmr etmişdi. Görünür,

sovet rəhbəri bizi yaxşı tanımır, bizimlə zorun dili ilə danışmağın mümkün olmadığını anlamırmış. Gecəni güllə səsinə, tank gurultusundan yatmayan Bakı səhərə küçələrə azadlıq uğrunda, müstəqillik uğrunda mübarizə şuarları ilə çıxdı. Xalqımızın başına gətirilən bu faciəyə etiraz olaraq Kommunist Partiyasının üzvləri kütləvi surətdə partiya sıralarını tərk etdilər, biletlərini yandırdılar.

Beləcə, Mixail Qorbaçovun SSRİ-ni möhkəmlətmək cəhdi iflasa uğradı. 20 Yanvar gecəsi SSRİ deyilən o quduz imperiyanın təməli sarsıldı. İmperiya çat verdi. O məşum gecə öz prinsiplərinə sadıq, milli ləyaqətini qorumaq üçün hər cür qurban verməyə hazır olan mübariz bir xalqın tarixində şərəfli bir səhərin başlanğıcı oldu. İnsanlar SSRİ rəhbərliyinin apardığı siyasətə, Bakıda tökülən qanlı hadisəyə etiraz olaraq kütləvi itaətsizliyə başladılar. O gecə Azərbaycanda yenidən azadlıq mübarizəsi doğuldu. Evlərdən, eyvanlardan 70 il sandıqlarda saxlanılan üçrəngli müqəddəs bayrağımız asıldı. Azərbaycanda mübarizənin yeni, milli istiqlal dövrü başlandı.

O ağır günlərdə xalqımız Ulu Öndər Heydər Əliyevin prinsipliliyinə, təəssübkeşliyinə, Azərbaycanın haqlı mövqeyini, öz prinsiplərini həyatından üstün tutmasına da şahidlik etdi. 1990-cı il yanvarın 21-də sovet rejiminin qadağalarına əhəmiyyət verməyərək, həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələn Ulu Öndər qanlı faciənin təşkilatçılarını dünya ictimaiyyəti qarşısında ittiham etdi. Cəsarətli, əliyalın xalqın qırılmasını hüquqa, demokratiyaya, humanizmə zidd olduğunu bəyan etdi. Ulu Öndərin verdiyi bu bəyanatdan sonra xalq mübarizə meydanında tək olmadığını, arxasında haqq səsinə dünyaya yaya bilən bir qətiyyətli liderin olduğunu gördü.

Azərbaycan xalqı 20 Yanvar şəhidlərinin - müstəqilliyimiz uğrunda mübarizənin simvollarının əziz xatirəsini daim əziz tutur, onların ruhuna ehtiram göstərir. Bu gün 20 Yanvar hadisəsinin qurbanlarının uyuduğu Şəhidlər xiyabanı xalqımızın müqəddəs ziyarətgahına çevrilib. Təsədüfi deyil ki, Qarabağın xilaskarı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev Şuşanın, Qarabağın düşməndən azad olması, zəfərimizin müjdəsini də bu müqəddəs məkandan xalqa çatdırdı. Dövlət başçısı Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda canını qurban vermiş fədakar övladlarına hesabat verdi və bununla şəhidlərə, onların apardığı mübarizəyə hörmət və ehtiramını nümayiş etdirdi. Nümayiş etdirdi ki, "Şəhidlər ölməz, Vətən bölünməz".

*Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*